

Natura 2000/stikstof

Naar een gebiedsgerichte aanpak

provincie **HOLLAND**
ZUID

Versie 10 december 2019

Dit rapport is een uitgave van de provincie Zuid-Holland, december 2019.

Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
www.zuid-holland.nl

Ontwerp Ontwerpwerk, Den Haag
Foto Creative Commons/Oscar Seijkens
Productiebegeleiding Vakteam Grafimedia, provincie Zuid-Holland
191200006

Naar een gebiedsgerichte aanpak

Welke stappen zetten we in Zuid-Holland om te komen tot een gebiedsgerichte aanpak die leidt tot het bereiken van Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen, zodat Zuid-Holland een gezond investerings- en vestigingsklimaat kent waarbinnen vergunningverlening mogelijk is?

De voorliggende versie van dit plan van aanpak is 'work in progress' en bedoeld om:

- De grote lijnen van een Zuid-Hollandse gebiedsgerichte aanpak te schetsen;
- Noodzakelijke en urgente acties te definiëren en in gang te zetten.

Vastgesteld door GS op 10 december 2019

Inhoud

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel	5
1.3	Leeswijzer	5
2.	De opdracht aan de provincies	6
2.1	Advies commissie Remkes	6
2.2	Kamerbrief 4 oktober	6
2.3	Interpretatie door provincie Zuid-Holland	7
3.	De integrale gebiedsaanpak	8
3.1	Doelstelling	8
3.2	Werken aan draagvlak	9
3.3	Lopende gebiedsprocessen & pilots	9
3.4	Eindresultaat	9
4.	Onze aanpak	10
4.1	Strategie op hoofdlijnen: 3 fases	10
4.1.1.	Fase 1: Huiswerk op orde	10
4.1.2.	Fase 2: Opstellen integrale gebiedsaanpak	11
4.1.3.	Fase 3: Implementeren gebiedsaanpak	11
4.1.4.	Tussentijds aankopen van boerenbedrijven	12
4.1.5.	Evaluëren en bijsturen	13

4.2	Toelichting op uitvoering fase 1	13
4.2.1	N2000-doelanalyses	13
4.2.2	Bronnenanalyse	14
4.2.3	Inventarisatie relevante provinciale opgaven en beleidsdoelen	15
4.3	Planning, doorlooptijd en financiën	16
4.3.1.	Doorlooptijd per fase	16
4.3.2.	Beoogde planning	16
4.3.3.	Financiën	17
5.	Betrekken van sectoren	18
5.1	Algemene multisectorale tafel	18
5.2	Doorontwikkeling naar gebiedstafels	19
5.3	Begeleiding van het proces	19
5.4	Inspraak en besluitvorming	19
Bijlagen		
1.	Kaartje met stikstofgevoelige N2000 gebieden in Zuid-Holland	20
2.	Eerste indruk stikstofbronnen per gebied (exclusief buitenlands aandeel)	21
3.	Deelnemers eerste algemene sectortafel 25 november 2019	24

1. Inleiding

In deze notitie wordt ingegaan op de stappen die nodig zijn om te komen tot een door 'commissie Remkes' en het kabinet gewenste 'gebiedsgerichte aanpak' in het licht van de stikstofproblematiek.

De voorliggende versie van dit plan van aanpak is 'work in progress' en bedoeld om:

- De grote lijnen van een Zuid-Hollandse gebiedsgerichte aanpak te schetsen;
- Noodzakelijke en urgente acties te definiëren en in gang te zetten.

1.1 Aanleiding

Met de uitspraak van de Raad van State inzake het Programma Aanpak Stikstof (PAS) van 29 mei 2019 is de vergunningverlening voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken stil komen te liggen. Sinds 11 oktober is vergunningverlening weer mogelijk voor activiteiten die per saldo niet leiden tot een toename van stikstofdepositie in overbelaste Natura 2000-gebieden en – onder voorwaarden – voor projecten waarvoor geen alternatieven bestaan en die nodig zijn omwille van dwingende redenen van groot openbaar belang. Hiermee is het slot geenszins van de deur, omdat naar verwachting maar een (zeer)

beperkt deel van de voorgenomen initiatieven op deze wijze een vergunning kunnen verkrijgen. Ook de op 13 november jl. door het kabinet aangekondigde maatregelen leveren maar zeer beperkt extra depositieruimte op. Duidelijk is dat (juridisch houdbare) ruimte voor vergunningverlening pas echt ontstaat wanneer in de N2000-gebieden de instandhoudingsdoelstellingen conform de Habitatrichtlijn worden gehaald.

Dit volgt ook uit het advies van het 'adviescollege Stikstofproblematiek' (hierna: commissie Remkes) en de kamerbrief van minister Schouten van 4 oktober. Zowel het advies als de kamerbrief sturen aan op een gebiedsgerichte aanpak, die ertoe moet leiden dat toestemmingverlening voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken weer mogelijk is. Uit het advies van de commissie Remkes volgt dat generiek beleid maar beperkt soelaas biedt om deposities in Natura 2000 voldoende terug te dringen. Een gebiedsgerichte aanpak, uitgevoerd door de provincies, is nodig.

De minister van LNV gaat in haar brief van 4 oktober 2019 ook uitgebreid in op de gebiedsgerichte aanpak, al zegt zij nergens dat specifiek de provincies hiervoor aan de lat staan.

Als provincie Zuid-Holland nemen we de opdracht tot het uitwerken van gebiedsgerichte aanpakken graag aan. Het past in onze lange termijn visie voor gezonde natuur, goede kwaliteit van de leefomgeving en daarmee een gezond investerings- en vestigingsklimaat.

1.2 Doel

Met dit plan van aanpak geven wij aan hoe wij als college aankijken tegen het proces en ons eigen handelen om in gezamenlijkheid met sectoren en stakeholders te komen tot een gedragen aanpak per gebied. Daarbij is het nadrukkelijk niet de bedoeling dit plan van aanpak als star instrument of dwingende blauwdruk te hanteren.

Over het proces zelf blijven wij graag in gesprek met alle sectoren en stakeholders, waarbij wij ruimte willen bieden voor initiatieven en ideeën vanuit de gebieden en sectoren zelf. Waar kwaliteit en draagvlak gebaat is bij bijstelling, staan wij daar van harte voor open. Diverse organisaties vanuit de verschillende sectoren hebben inmiddels al concreet aangeboden op de diverse onderdelen uit dit plan mee te willen denken en kennis te delen. Daarvan maken wij graag gebruik. Om die reden hebben wij schematisch onze ideeën met betrekking tot een aanpak aan de voorkant al gedeeld op de eerste algemene

sectortafel (zie hoofdstuk 5 en het overzicht van de deelnemende partijen in de bijlagen). De reacties waren overwegend positief.

Suggesties voor verbetering of aandachtspunten hebben wij zoveel mogelijk verwerkt in dit plan van aanpak of zullen wij meenemen bij de verdere uitwerking van de gebiedsaanpak. Dit plan van aanpak zullen wij ook weer z.s.m. ter bespreking voorleggen aan de algemene sectortafel.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt allereerst ingegaan op de (interpretatie van) de ‘opdracht’ aan de provincies, zoals deze volgt uit het advies van de commissie Remkes en de kamerbrief van 4 oktober. Hoofdstuk 3 geeft de doelstelling weer. In hoofdstuk 4 wordt de aanpak geschetst om deze doelstelling te behalen. Hoofdstuk 5 geeft de organisatie rondom het betrekken van sectoren in dit proces weer.

2. De opdracht aan de provincies

2.1 Advies commissie Remkes

“Reductie van emissies en deposities, en versneld natuurherstel zijn randvoorwaardelijk voor de oplossing van de gerezen knelpunten en voor toekomstige toestemmingverlening.”

■ Provincies zorgen voor gebiedsgerichte bronaanpak

De gebiedsgerichte benadering houdt in dat naarmate een specifieke sector een substantiële bijdrage levert aan stikstofproblemen in gebieden die kwetsbaar zijn voor deposities, doelgerichte maatregelen worden getroffen.

Provincies brengen op korte termijn in beeld in hoeverre verschillende sectoren een negatieve bijdrage leveren aan de stikstofdepositie in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden en welke maatregelen mogelijk en nodig zijn.

Provincies treden op als gebiedsregisseur en geven invulling aan de gebiedsgerichte aanpak.

■ Sneller werken naar natuurherstel

Geadviseerd wordt om versneld herstel- en verbetermaatregelen uit te voeren in de kwetsbare Natura 2000-gebieden, gericht op geloofwaardig en aantoonbaar herstel van Natura 2000-gebieden.

2.2 Kamerbrief 4 oktober

■ Gebiedsgerichte benadering

De herkomst van stikstofdepositie verschilt per gebied. De aanpak om de depositie te verminderen, is dus overal anders. De oplossing ligt in een gebiedsgerichte benadering. Hierbij wordt inzichtelijk gemaakt wat nodig is voor natuurherstel, welke (bron)maatregelen daarvoor in dat gebied beschikbaar zijn, maar ook welke ruimte nodig is om activiteiten in dat gebied te kunnen ontplooiën.

■ Combineer met andere opgaven

Bij deze gebiedsgerichte benadering moet een weging gemaakt worden tussen alle belangen. Het biedt ook kansen om slimme combinaties te maken met andere ruimtelijke opgaven. Te denken valt aan opgaven in het kader van de woningbouw, mobiliteit, defensie, het Klimaatakkoord, het interbestuurlijke programma Vitaal Platteland, bodemdaling en het programma

Duurzame Veehouderij. Hiermee kunnen we op een aantal kansrijke locaties snel aan de slag gaan.

■ **Versneld werken aan natuurherstel**

Naast het uitvoeren van de geplande herstelmaatregelen zijn provincies verantwoordelijk voor de maatregelen om de uitbreidingsdoelen te halen. Deze uitbreidingsmaatregelen staan veelal gepland voor de periode na 2021. Provincies zullen zich inzetten om deze maatregelen daar waar mogelijk eerder te kwantificeren en uit te voeren.

2.3 Interpretatie door provincie Zuid-Holland

In Zuid-Holland realiseren we ons al sinds de PAS-uitspraak door de Raad van State dat urgentie is ontstaan om de instandhoudingsdoelstellingen inclusief uitbreiding en verbetering te realiseren. Uit jurisprudentie van zowel de Afdeling als het Europese Hof van Justitie en verschillende onderzoeken in opdracht van het Rijk blijkt dat immers randvoorwaardelijk om toestemmingverlening duurzaam op gang te houden. De gebiedsgerichte aanpak zal dan ook gericht zijn op doelbereik¹, zodat Zuid-Holland een aantrekkelijk en gezond investerings- en vestigingsklimaat kent waarbinnen vergunningverlening mogelijk is.

Daarnaast nemen we de oproep voor een integrale benadering ter harte. In 2018 is al gestart met een onderzoek naar de voor- en nadelen van ‘integrale gebiedsvisies’. Zeker nu ook bronbeleid onderdeel is van een gebiedsaanpak, is een integrale aanpak, waar plek is voor provinciale opgaven en beleidsdoelen, belangrijk.

In de gebiedsgerichte aanpak van provincie Zuid-Holland wordt toegewerkt naar het behalen van instandhoudingsdoelstellingen, door uitvoering van de hiervoor benodigde (natuur)maatregelen én maatregelen ter vermindering van deposities, waarbij provinciale beleidsdoelen en opgaven worden ingezet om hieraan bij te dragen. Het resultaat is gezonde natuurgebieden en een aantrekkelijk en gezond investerings- en vestigingsklimaat, waarbinnen vergunningverlening mogelijk is.

Deze notitie geeft aan hoe we in Zuid-Holland ‘de opdracht’ vanuit commissie Remkes en de kamerbrief interpreteren en welke stappen op hoofdlijnen doorlopen moeten worden. In de meer concrete uitwerking richt deze versie zich meer in het bijzonder op de acties die in eerste instantie uitgevoerd moeten worden (gebiedsanalyses, bronnenanalyse, inventarisatie relevante provinciale opgaven en beleidsdoelen) om vervolgens per gebied gericht invulling te kunnen geven aan een integrale aanpak.

¹ Ieder Natura 2000-gebied kent instandhoudingsdoelstellingen, in termen van behoud, uitbreiding (van oppervlak van bepaalde habitats binnen het gebied) en verbetering (van kwaliteit van habitats). Met ‘doelbereik’ wordt bedoeld ‘het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen, inclusief verbetering en uitbreiding’

3. De integrale gebiedsaanpak

3.1 Doelstelling

Om de stikstofdepositie in de provincie Zuid-Holland te beperken, de Natura 2000 doelstellingen te behalen en vergunningverlening weer mogelijk te maken start provincie Zuid-Holland met het ontwikkelen van een integrale gebiedsaanpak. Hiermee geeft zij invulling aan de opdracht die door de minister is opgelegd.

Door middel van het opstellen van een integrale gebiedsaanpak wordt per gebied helder:

- Welke bronmaatregelen nodig zijn om het gewenste depositieniveau te halen;
- Welke natuurmaatregelen nodig zijn om de N2000 doelstelling te halen (doelbereik);
- Hoe provinciale beleidsdoelen en opgaven ingezet worden om bij te dragen aan doelbereik en depositieniveau;
- Hoeveel depositieruimte (extra) nodig is om provinciale ambities op diverse beleidsdoelen en maatschappelijke opgaven te kunnen realiseren.

3.2 Werken aan draagvlak

Wij realiseren ons dat de uiteindelijk keuze voor een evenwichtig maatregelenpakket per gebied alle sectoren zal raken. Niet alles kan. Wij vinden het daarom belangrijk dat alle sectoren in het proces om te komen tot een integrale gebiedsaanpak worden betrokken. Dit geldt voor alle fasen in het proces. Het organiseren van een multisectorale gesprekstafel en het betrekken van stakeholders bij de aanpak in een specifiek gebied, maken nadrukkelijk onderdeel uit van onze aanpak. Zie ook Hoofdstuk 5.

3.3 Lopende gebiedsprocessen & pilots

In diverse gebieden zijn al gebiedsprocessen gaande. Daarbij kunnen andere beleidsdoelen centraal staan. Bijvoorbeeld de lopende processen in onze veenweidegebieden in het kader van CO₂-reductie of andere gebiedsdoelen. Waar

mogelijk sluit de gebiedsgerichte aanpak van stikstof daarop aan en worden doelen gecombineerd. In de provincie lopen diverse pilots die tot doel hebben ammoniakemissies te verlagen, zowel vanuit de sector als bijvoorbeeld vanuit het door de provincie ondersteunde Veenweiden Innovatiecentrum. De opgedane kennis uit deze pilots nemen we mee.

3.4 Eindresultaat

Samen werken we naar een integrale, breed gedragen gebiedsaanpak die op een effectieve en realistische wijze geïmplementeerd kan worden binnen provincie Zuid-Holland. Deze aanpak biedt concrete maatregelen voor zowel N2000-gebieden als daarbuiten, voor het terugdringen van stikstofemissies en het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Daar waar een gebiedsgerichte bronaanpak niet tot de benodigde depositiedaling leidt, wordt gekeken of via generieke bronmaatregelen de doelstelling wel gehaald kan worden.

Het op integrale wijze behalen van de instandhoudingsdoelstellingen maakt dat de provincie Zuid-Holland een gezond leef-, investerings- en vestigingsklimaat met een hoge biodiversiteit kent waarbinnen vergunningverlening en groei mogelijk is.

4. Onze aanpak

4.1 Strategie op hoofdlijnen: 3 fases

Om te komen tot een integrale gebiedsaanpak volgt de provincie Zuid-Holland drie fases, die hieronder nader worden toegelicht.

Hoewel wij deze fasering als leidraad willen hanteren om te komen tot goed onderbouwde gebiedsaanpakken, is er in elke fase nadrukkelijk ruimte voor inbreng en eigen initiatieven vanuit de individuele sectoren, stakeholders of al lopenden gebiedsprocessen. Graag maken wij in de analyses gebruik van de aanwezige gebiedskennis en inzichten die bij de verschillende stakeholders al aanwezig zijn. Waar zich gedurende het proces al kansen voordoen om te handelen door ons als provincie of door betrokken stakeholders of sectoren, willen wij hiervoor de ruimte bieden.

4.1.1. Fase 1: Huiswerk op orde

Om te bepalen welke aanpak per gebied passend is, moet helder zijn wat nodig is om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken, welk stikstofdepositieniveau daarbij aanvaardbaar is, welke emissiebronnen een groot aandeel hebben in de depositie, welke provinciale beleidsdoelen en opgaven kunnen bijdragen aan een oplossing

en hoeveel depositieruimte nodig is voor nieuwe ontwikkelingen. Dit wordt gedaan aan de hand van Natura 2000 doelanalyses, een bronnenanalyse en een inventarisatie van relevante provinciale opgaven en beleidsdoelen. In paragraaf 4.2 wordt deze fase uitvoerig toegelicht.

Voor de analyses wordt gebruik gemaakt van data die beschikbaar binnen de provincie. Maar daarnaast is de gebiedskennis van de betrokken sectoren en stakeholders onontbeerlijk. Zij worden gedurende deze fase nadrukkelijk uitgenodigd deze kennis in te brengen t.b.v. de benodigde analyses. Partijen zullen hier actief op worden bevraagd, maar kunnen ook op eigen initiatief kennis aanbieden.

4.1.2. Fase 2: Opstellen integrale gebiedsaanpak

De informatie uit fase 1 is noodzakelijke input voor de uiteindelijke gebiedsgerichte aanpak. Waar de N2000-doelanalyses uit fase 1 vooral de

randvoorwaarden schetsen waaraan de gebiedsaanpak moet voldoen, worden in fase 2 de natuurmaatregelen, bronmaatregelen en bijdragen van provinciale opgaven en beleidsdoelen bij elkaar gebracht en concreet gemaakt. Waar mogelijk wordt de combinatie gezocht met andere gebiedsdoelen of lopende gebiedsprocessen (bv. In het kader van CO₂-reductie). In deze stap spelen haalbaarheid, betaalbaarheid en maatschappelijke participatie en acceptatie een belangrijke rol. Mogelijk blijkt in deze fase dat een gebiedsgerichte bronaanpak onvoldoende tot stikstofreductie leidt om de doelstellingen te halen en dat generiek (landelijk) bronbeleid noodzakelijk is.

Waar in fase 1 per Natura 2000-gebied een aparte doelanalyse nodig is, kan het in fase 2 efficiënt blijken dat een gebiedsaanpak betrekking heeft op een cluster van meerdere Natura 2000-gebieden (bijvoorbeeld duingebieden tussen Hoek van Holland en de grens met Noord-Holland). Het kiezen van een passende schaal voor elke gebiedsgerichte aanpak, waarop optimaal synergie kan worden bereikt tussen bronaanpak, natuurherstel en andere opgaven, is onderdeel van de discussie in deze fase.

Theoretisch zou in deze fase geconcludeerd kunnen worden dat het bereiken van bepaalde instandhoudingsdoelstellingen buiten bereik blijft, omdat de maatregelen die hiervoor nodig zijn niet haalbaar blijken. In overleg met het ministerie van LNV zou in dat geval bepaald moeten worden wat nodig is om toch de algehele samenhang van Natura 2000 te waarborgen.

Wij maken daarbij ook graag gebruik van de ideeën en inzichten van de huidige beheerders van die gebieden.

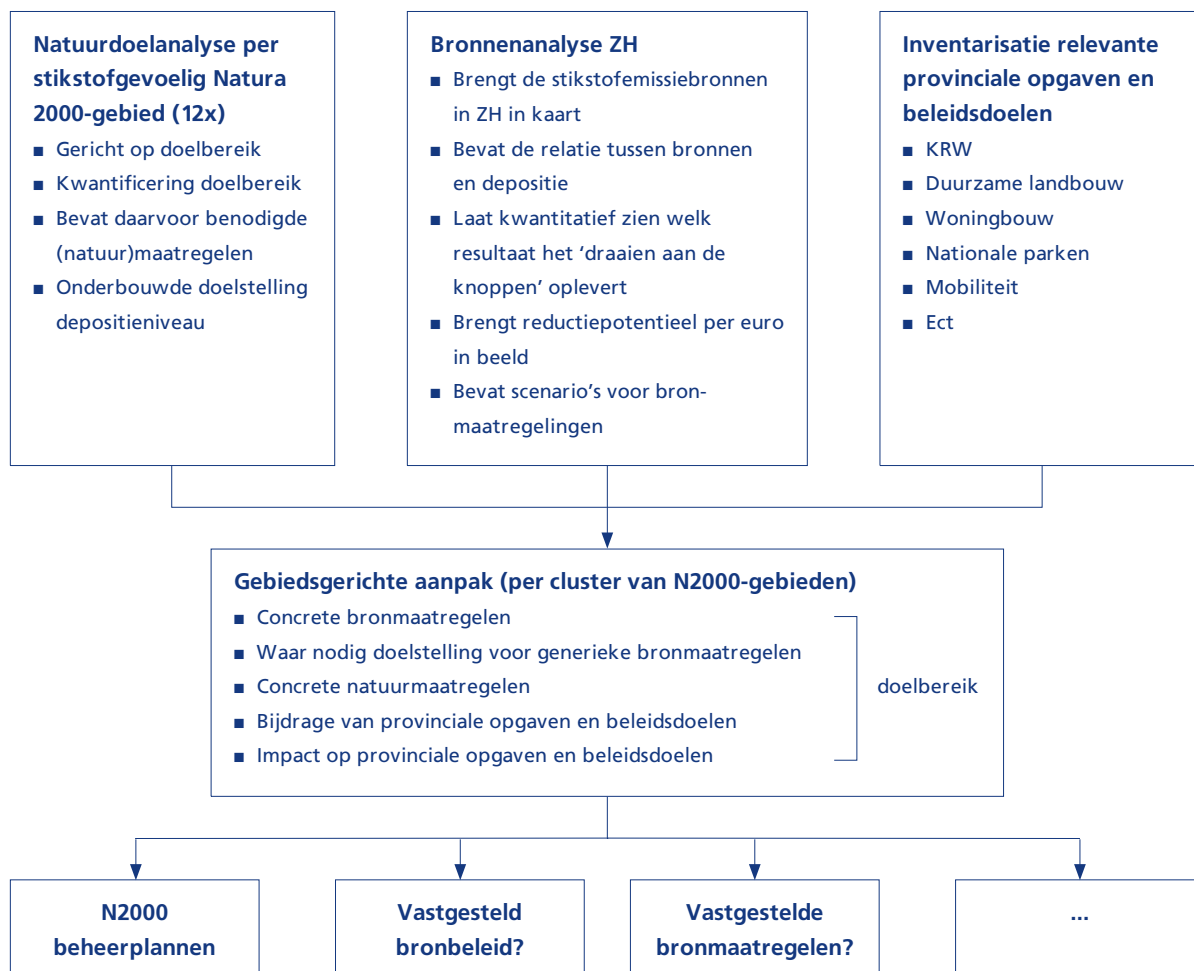
In de gebiedsaanpak worden de (natuur)maatregelen en bronmaatregelen gedefinieerd die gezamenlijk moeten leiden tot de gewenste situatie. In die zin kan de gebiedsaanpak worden gezien als het nieuwe Natura 2000 beheerplan voor het betreffende gebied. De uitvoering van de maatregelen moet worden geborgd, door bijvoorbeeld overeenkomsten met de terreinbeherende organisaties af te sluiten. Ook de uitvoering van bronmaatregelen moet worden geborgd, door het vastleggen van afspraken met de verschillende sectoren en/of stakeholders in een gebied.

Als onderdeel van de gebiedsaanpak, moet in deze fase ook – binnen de daarvoor afgesproken kaders met het rijk en op basis van de uitgevoerde analyses, het gesprek worden gevoerd en afspraken worden gemaakt over de verdeling van de gecreëerde ruimte.

4.1.3. Fase 3: Implementeren gebiedsaanpak

Deze fase heeft betrekking op de uitvoering van de afspraken en maatregelen die volgen uit fase 2. Bovenstaande strategie resulteert in onderstaande schematische weergave (figuur 1):

Figuur 1: Aanpak om te komen tot een integrale gebiedsaanpak

4.1.4. Tussentijds aankopen van boerenbedrijven

Vooruitlopend op de totstandkoming van een integrale gebiedsaanpak, landelijke beleidskaders of instrumenten en middelen, ontvangen wij nu al concrete aanvragen van agrariërs om vrijwillig te worden uitgekocht t.b.v. stikstof, CO₂ of NNN doelen.

Zonder dat wij concrete verwachtingen willen wekken, gaan wij graag met deze initiatiefnemers in gesprek om te onderzoeken of een dergelijke aankoop in het kader van de aanpak van stikstof zinvol en kosteneffectief kan zijn. Een vertrouwenspersoon wordt aangesteld waar geïnteresseerde boeren zich kunnen melden.

Daarnaast werken wij aan een afwegings- en handelingskader om dergelijke verzoeken te kunnen beoordelen. Elementen hierin zullen onder meer zijn de mate waarin stikstofdepositie afneemt, de vraag of het hier gaat om een 'piekbelaster', de hoeveelheid geld dat er mee gemoeid is, een eventuele dubbeldoelsting (bv. CO₂) en de vraag of de aan te kopen gronden ook weer verhandelbaar zijn bv. in verkoop of een kavelruil.

Waar no regret kansen zich voordoen, onderzoeken we de mogelijkheid om als provincie eventuele uitkoop te kunnen voor-financieren vooruitlopend op de aangekondigde bijdragen vanuit het Rijk.

Een en ander gebeurt in afstemming met de betrokken gemeente.

4.1.5. Evalueren en bijsturen

Wij verwachten dat er gedurende het proces regelmatig nieuwe informatie, brondata of nieuwe kabinetsmaatregelen zullen verschijnen die van invloed (kunnen) zijn op de haalbaarheid, betaalbaarheid of maatschappelijke acceptatie van de benodigde maatregelen in een gebied. Als onderdeel van de aanpak zullen wij regelmatig evalueren en bijsturen.

4.2 Toelichting op uitvoering fase 1

De urgentie om de ontstane situatie na de PAS-uitspraak op te lossen is hoog. Het huiswerk dat nodig is om de gebiedsgerichte aanpak vorm te geven moet daarom zo snel als mogelijk worden uitgevoerd. Het kwantificeren van het doelbereik en het bepalen van het depositieniveau en de natuurmaatregelen die nodig zijn om dit doelbereik te halen gebeurt middels N2000-doelanalyses, waartoe voor ieder afzonderlijk Natura 2000-gebied een analyse wordt opgesteld. Tegelijkertijd wordt een bronnenanalyse uitgevoerd, waarmee inzicht wordt verkregen op welke manier het benodigde depositieniveau behaald kan worden. Daarnaast vindt een inventarisatie plaats van provinciale opgaven en beleidsdoelen die kunnen bijdragen om deze gewenste situatie te bereiken of zelf ook depositieruimte vragen. Deze drie onderzoeken kunnen parallel aan elkaar worden uitgevoerd.

4.2.1 N2000-doelanalyses

Provincie Zuid-Holland kent 21 Natura 2000-gebieden, waarvan er twaalf gevoelig zijn voor stikstofdepositie. Zie voor een kaartje en overzicht van de 12 stikstofgevoelige gebieden de bijlagen. Voor elk van deze 12 gebieden wordt een doelanalyse uitgevoerd, waarin het doelbereik wordt gekwantificeerd, wordt bepaald welke (natuur) maatregelen hiervoor nodig zijn en met welke depositiewaarden het doelbereik haalbaar is. Deze analyse is hoofdzakelijk ecologisch van aard.

Om deze doelanalyse goed en op de korte termijn te kunnen uitvoeren, is veel capaciteit en kennis (over de gebieden, de ecosystemen aldaar, de relatie met stikstofdepositie, effectiviteit van beheer- en herstelmaatregelen, etc.) nodig. Deze capaciteit en kennis is binnen de provincie niet voorhanden, waardoor besloten is hiervoor de markt te betrekken. Om de analyse te coördineren wordt een deel van de capaciteit vanuit de N2000 beheerplancyclus ingezet.

Uitvoering van de gebiedsanalyses gaat via de volgende stappen:

1. Benaderen van de markt en opdrachtverlening (loopt)

Formuleren en uitzetten gebiedsanalyses:

- Gericht op doelbereik;
- Bevat kwantificering van het doelbereik;
- Bevat de (natuur)maatregelen die nodig zijn voor doelbereik;
- Geeft aan met welke depositieniveaus doelbereik mogelijk is;
- Resulteert in 'natuurdata op orde'.

Weekplanning gebiedsanalyse

Stappen	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1	2	3
Uitsturen conceptuitvraag AB's													
Sessie 1: wat heeft PZH nodig? Vragen AB's													
Definitieve uitvraag													
AB's voorstel uitwerken													
Sessie 2: aanbod AB's, vragen PZH													
Definitief aanbod													
Beoordelingsfase													
Beoordelings sessie													
Opdrachtverlening													
PSU													

Gezien de omvang en de complexiteit van deze opdracht verloopt dit via een zorgvuldig selectieproces, gericht op start uitvoering in week 2.

2. Parallel uitvoeren voor 12 gebieden

Voor elk van de twaalf stikstofgevoelige N2000 gebieden wordt een analyse uitgevoerd. Deze analyses worden zo veel mogelijk parallel aan elkaar uitgevoerd om een zo kort mogelijke doorlooptijd te realiseren.

Waar dat niet lukt, ligt de hoogste prioriteit in eerste instantie bij het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen. In dit gebied zien we op voorhand het meeste heil in een gebiedsgerichte bronaanpak, omdat uit een eerste globale analyse blijkt dat een beperkt aantal bronnen een relevante depositie op het gebied veroorzaken. In de andere Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden ligt deze conclusie minder voor de hand.

3. Nevenresultaat: natuurdata op orde

Voor de gewenste situatie (gezonde natuur en vergunningverlening op gang) en follow-up van de maatregelen is niet alleen een goede analyse van natuurmaatregelen en aanvaardbaar depositieniveau nodig, maar dient ook onze 'natuurdata' op orde te zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om:

- Habitatkaarten en leefgebiedkaarten;
- Maatregelkaarten;

- Achterliggende monitoringsdata op orde toekomstbestendig.

Het uitvoeren van de N2000-doelanalyses levert deze (geactualiseerde) natuurdata op, die eigendom blijven van provincie Zuid-Holland. Met de dataspecialisten zal worden gekeken hoe deze natuurdata toegankelijk en bruikbaar kunnen worden gemaakt t.b.v. vervolgstappen en/of monitoring.

4.2.2 Bronnenanalyse

Voor alle stikstofemissiebronnen in geheel Zuid-Holland, dus niet alleen in en dichtbij Natura 2000-gebieden, wordt een bronanalyse uitgevoerd. Deze analyse geeft inzicht in de positie van emissiebronnen en relatie tussen bronnen en depositie. Vervolgens wordt het reductiepotentieel per € in beeld gebracht en scenario's voor (potentiële) bronmaatregelen beschreven. Tot slot worden concrete aanbevelingen gegeven welke bronmaatregelen in Zuid-Holland nodig zijn om de gewenste situatie te bereiken.

Resultaten van de bronnenanalyse:

- Brengt de stikstofemissiebronnen in Zuid-Holland in kaart;
- Bevat de relatie tussen bronnen en depositie;

- Laat kwantitatief zien welk resultaat het 'draaien aan knoppen' oplevert;
- Brengt reductiepotentieel per euro in beeld;
- Bevat scenario's voor bronmaatregelen;
- Waar relevant en effectief nemen we in onze analyse ook bronnen mee van buiten Zuid-Holland, die van invloed zijn op onze Natura 2000-gebieden.

Voor de uitvoering van de bronnenanalyse, zijn de volgende stappen in gang gezet:

1. Gebruik eigen data (loopt)

Voor een snelle start kan gebruik gemaakt worden van al in huis beschikbare data. Tijdens de datadomeindagen in 2018 is al veel data rond stikstof verzameld en toegankelijk gemaakt voor gebruik. Op basis van deze gegevens is al een eerste globale analyse van stikstofdeposities en bronnen per gebied beschikbaar. Zie voor een eerste indruk de bijlagen.

Deze eerste globale analyses vormen de basis voor verdere verdieping en het inschatten van kansrijke perspectieven, impact op beleidsdoelen of realistische targets voor stikstofreductie in Zuid-Holland.

2. Benaderen van de markt t.b.v. reken capaciteit (loopt)

Het daadwerkelijk doorrekenen van bronmaatregelen op effectiviteit vraagt aanzienlijke reken capaciteit en kennis van achterliggende modellen voor het doorrekenen van stikstofdeposities.

De beschikbare reken capaciteit in de markt is schaars. Sinds de uitspraak van de Raad van State

en het weer op gang komen van vergunningverlening voor projecten onder 0,00 mol is de behoefte om projecten door te rekenen enorm gestegen. In de afgelopen maanden hebben wij al uren ingekocht bij gespecialiseerde bureau's om te kunnen voorzien in onze behoefte om snel en flexibel rekenopdrachten te kunnen uitzetten. Met deze uren hebben wij al een start t.a.v. de bronnenanalyse kunnen maken.

Naar verwachting zal voor het verder doorrekenen van diverse scenario's en nieuwe ontwikkelingen de inkoop van aanvullende uren noodzakelijk zijn.

3. Beschikbaarheid brondata is noodzakelijke randvoorwaarde

Tijdens de datadomeindagen in 2018 zijn al eerste globale analyses op geleverd over stikstofbronnen per sector per gebied.

Voor het kunnen identificeren van individuele bronnen (piekbelasters) in een gebied, zijn echter data nodig op het niveau van individuele bedrijfsgegevens. Vanuit onze ervaring tijdens de datadomeindagen vorig jaar, weten wij dat deze gegevens weliswaar landelijk beschikbaar zijn, maar op grond van AGV-regelgeving (nog) niet mogen worden ingezet voor dit doel.

Deze beperking is inmiddels op nationaal niveau geadresseerd. Het mogen gebruiken van dit soort gegevens is een noodzakelijke randvoorwaarde om de bronnenanalyse voor onze gebieden goed te kunnen afronden.

4.2.3 Inventarisatie relevante provinciale opgaven en beleidsdoelen

De huidige stikstofproblematiek is iets wat vele provinciale opgaven raakt, maar ook iets wat door vele provinciale opgaven kan worden opgelost. Zoals de minister aangeeft, biedt het oplossen van deze problematiek kansen om slimme combinaties te maken met andere ruimtelijke opgaven. We maken een inventarisatie van relevante provinciale opgaven en beleidsdoelen die kunnen bijdragen aan oplossing van dit probleem en de wijze waarop. Dit biedt inzicht in slimme, doelgerichte combinaties om het probleem efficiënt en effectief aan te pakken.

4.3 Planning, doorlooptijd en financiën

4.3.1. Doorlooptijd per fase

De uitkomsten uit de eerste fase leveren de noodzakelijke input op voor het starten van fase 2: het – in overleg met stakeholders – ontwerpen en overeenkomen van een gebiedsaanpak per gebied.

Wij verwachten dat in fase 1 de twaalf N2000-doelanalyses de langste doorlooptijd zullen vergen. Hoewel wij de analyses voor de twaalf gebieden zoveel mogelijk parallel zullen opstarten en uitvoeren, zullen deze niet voor alle twaalf gebieden gelijktijdig kunnen worden opgeleverd. Dit betekent dat wij fase 2 niet gelijktijdig voor alle gebieden zullen kunnen opstarten.

Gezien onze prioritering in de N2000 doelanalyses verwachten wij dat fase 2 als eerste in het gebied

rond de Nieuwkoopse Plassen kan worden opgestart.

De doorlooptijd van fase 2 hangt samen met een aantal factoren: de eenduidigheid van de uitkomsten van fase 1 voor het gebied en de snelheid waarmee de betrokken stakeholders het eens kunnen worden over een samenhangend pakket aan maatregelen. Dit kan per gebied verschillen. Zorgvuldigheid staat in deze fase voorop, zonder de noodzaak tot tempo en urgentie uit het oog te verliezen.

De afronding van fase 2 betekent idealiter dat een door de betrokken stakeholders gedragen integrale gebiedsaanpak is opgeleverd en dat kan worden overgegaan tot uitvoering daarvan: fase 3.

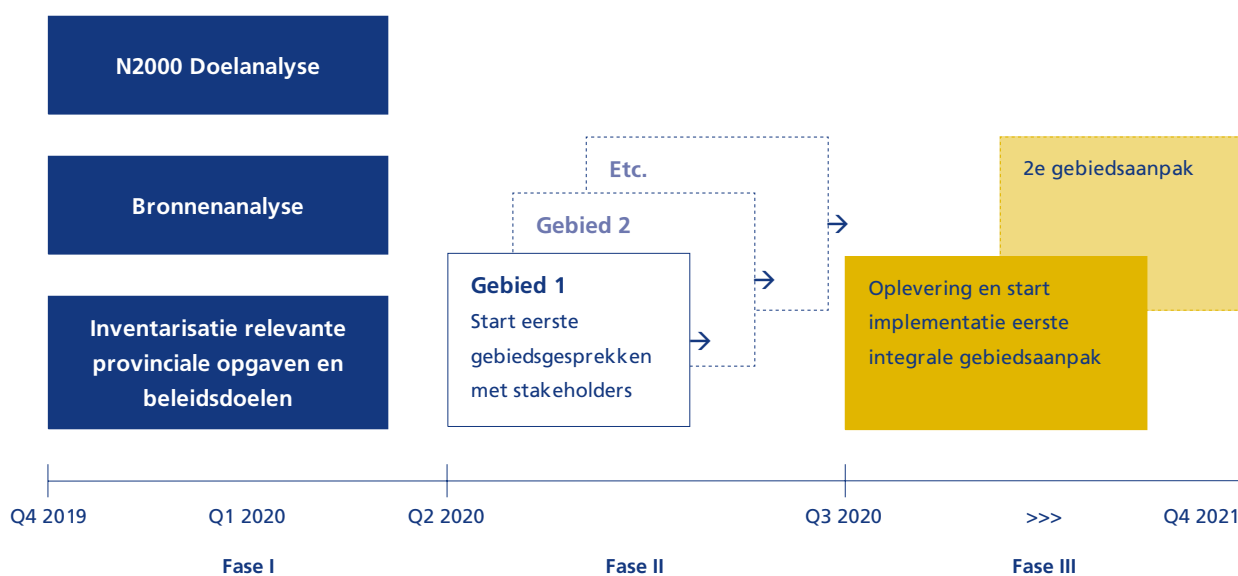
De doorlooptijd van fase 3 hangt af van de gekozen maatregelen. Bijvoorbeeld het uitkopen of verplaatsen van bronnen, het installeren en toepassen van innovaties of uitvoeren van natuurmaatregelen kennen allen hun eigen tijdsplan.

4.3.2. Beoogde planning

Het gevoel van urgentie en de behoefte aan tempo om te starten met een gebiedsaanpak zijn groot.

Omdat een deel van de voorbereidingen op onderdelen van fase 1 al is gestart, verwachten wij dat in Q2 de eerste resultaten kunnen worden opgeleverd voor in ieder geval het gebied rond Nieuwkoop, deze eerste integrale gebiedsaanpak mogelijk rond de zomer

Figuur 2: fasering en planning om te komen tot integrale gebiedsaanpak per gebied

beschikbaar kan zijn en na de zomer gestart kan worden met de uitvoering.

Parallel aan dit proces zullen gedurende 2020 ook de overige gebiedsaanpakken volgen. Schematisch is deze beoogde planning weergegeven in figuur 2.

4.3.3. Financiën

Wij verwachten dat voor iedere fase in dit plan van aanpak extra middelen nodig zijn. Fase 1 zal – naast onderzoeks- en analyse kosten vanuit de markt – vooral ook inzet van extra capaciteit vragen voor de verschillende analyses en het begeleiden van het proces met de verschillende sectoren. Om dit zo veel mogelijk met eigen mensen te kunnen invullen, vraagt dit mogelijk op andere plekken tijdelijk externe inhuur.

In fase 2 en 3 zullen de kosten verschuiven naar begeleidingskosten voor de verschillende gebiedsprocessen en het financieren van de daadwerkelijke uitvoering van maatregelen. In deze fase speelt ook de beschikbaarheid en verdeling van rijksmiddelen t.b.v. maatregelen een belangrijke rol.

Voor de komende begrotingsherziening zullen wij in ieder geval extra middelen reserveren voor de uitvoering van fase 1. Bij aanvang van fase 2 zullen wij opnieuw de benodigde middeleninzet vaststellen.

5. Betrekken van sectoren

In het proces om te komen tot een gebiedsgerichte aanpak, hechten wij aan zorgvuldigheid en transparantie naar alle betrokken stakeholders en sectoren. In het maken van lastige keuzes dienen alle belangen te kunnen worden gehoord en meegewogen. Daartoe richten wij in ieder geval onderstaande gespreksstructuur in.

Gaandeweg zullen wij nader uitwerken op welke wijze wij de participatie op dit urgente maatschappelijke onderwerp verder vormgeven. Wij beoogen een gelijk speelveld te creëren voor alle partijen, met respect voor ieders rollen, belangen en bevoegdheden. Daarbij hanteren wij de uitgangspunten van onze Participatievisie.

5.1 Algemene multisectorale tafel

De betrokkenheid van de verschillende sectoren krijgt in eerste instantie vorm door het vormen van een multisectorale tafel, waar de verschillende sectoren breed vertegenwoordigd zijn. Deze tafel wordt geleid door de coördinerend portefeuillehouder stikstof (gedeputeerde Baljeu) en de Commissaris van de Koning (de heer Smit) in zijn rol als Rijksheer. Belangrijke gespreksonderwerpen betreffen de processtappen zoals in dit plan van aanpak voorgesteld en de totstandkoming en uitkomsten van

de verschillende analyses behorend bij fase 1. Ten behoeve van deze algemene tafel zijn de verschillende sectoren verzocht om zelf een delegatie van maximaal 4 personen vanuit verschillende branches te vormen. In de afgelopen periode zijn met vertegenwoordigers uit diverse sectoren al individuele kennismakingsgesprekken gevoerd, waaruit de bereidheid bleek bij de diverse sectoren om dat op zich te nemen.

Uit dit brede overleg kan blijken dat het zinvol of nodig is dat onderdelen thematisch subtafels worden gevormd met bredere delegaties vanuit één of meer sectoren t.b.v. specifieke vraagstukken. Vooralsnog gaan wij uit van de volgende delegaties:

- 4 personen namens de gezamenlijke natuur- en natuurbeheerorganisaties;
- 4 personen namens de gezamenlijke landbouworganisaties;
- 4 personen namens het gezamenlijke bedrijfsleven en economie;

- 1 vertegenwoordiger namens de Zuid-Hollandse gemeenten;
- 1 vertegenwoordiger namens de Zuid-Hollandse waterschappen.

Wij zullen daarbij flexibel opereren indien blijkt dat door deze samenstelling relevante stakeholders niet worden gehoord of de samenstelling aan de tafel om welke reden dan ook onevenwichtig blijkt te zijn. Waar nodig passen wij daar de samenstelling van de tafel daar op aan. Daarnaast kunnen wij ons voorstellen dat de behoefte bestaat aan een sectortafel op ambtelijk niveau in te richten ter ondersteuning, voorbereiding en nadere uitwerking van de bestuurlijke sectortafel. Wij zullen de behoefte daaraan sonderen bij de deelnemers aan de bestuurlijke tafel.

Een eerste voorzichtige start met deze sectortafel op bestuurlijk niveau is inmiddels gemaakt op 25 november jl. rond de beoogde aanpassing van de beleidsregel intern- en extern salderen. De samenstelling van deze eerste sectortafel vanuit de verschillende sectoren is als bijlage bijgevoegd. De eerste algemene tafel voor het bespreken van de gebiedsaanpak zal zo snel mogelijk daarna worden ingepland. Daar zullen ook nadere afspraken worden gemaakt voor het vervolg.

5.2 Doorontwikkeling naar gebiedstafels

Wij kunnen ons voorstellen dat na afronding van de eerste fase er behoefte ontstaat om gebieds-specifieke stakeholders te betrekken bij het proces om te komen tot een gebiedsgerichte aanpak

voor een bepaald gebied. Welke stakeholders dat zijn en op welk moment dat relevant wordt, is mede afhankelijk van de uitkomsten die de verschillende analyses in fase 1 opleveren. Gaande weg het proces zal overwogen worden of dit vraagt om toevoeging van stakeholders aan de bestaande tafel(s) of dat één of meer specifieke gebiedstafels moeten worden georganiseerd.

5.3 Begeleiding van het proces

Gezien de veelheid van partijen en belangen en het hoge tempo dat moet worden gehanteerd, verwachten wij een arbeidsintensief traject. Voor het professioneel en gestructureerd ontwerpen, organiseren, faciliteren en vastleggen van de gesprekken zullen wij vanuit de markt capaciteit en expertise betrekken. Wij zoeken daarvoor ondersteuning van een bureau met ervaring op het gebied van stakeholdersoverleg bij complexe vraagstukken met een veelheid aan partijen en belangen.

We toetsen aan de voorkant of het begeleidend bureau het vertrouwen geniet van de partijen aan de algemene tafel.

5.4 Inspraak en besluitvorming

Wij hechten in dit proces veel belang aan zorgvuldigheid en transparantie naar alle partijen en dat in moeilijke afwegingen ruimte is voor alle belangen om gehoord te worden. Dit laat onverlet dat de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid ten aanzien van de gebiedsgerichte aanpak ligt bij het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

Bijlage 1 – Stikstofgevoelige N2000 gebieden in Zuid-Holland

Natura 2000 Provincie Zuid-Holland

Natura 2000

- Stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden
- Niet-stikstofgevoelig

Wegen

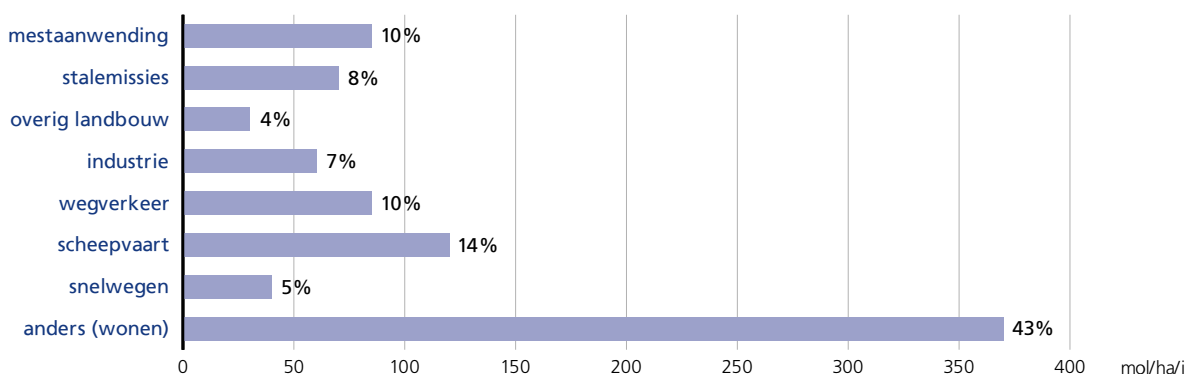
- Provinciale weg
- Snelweg

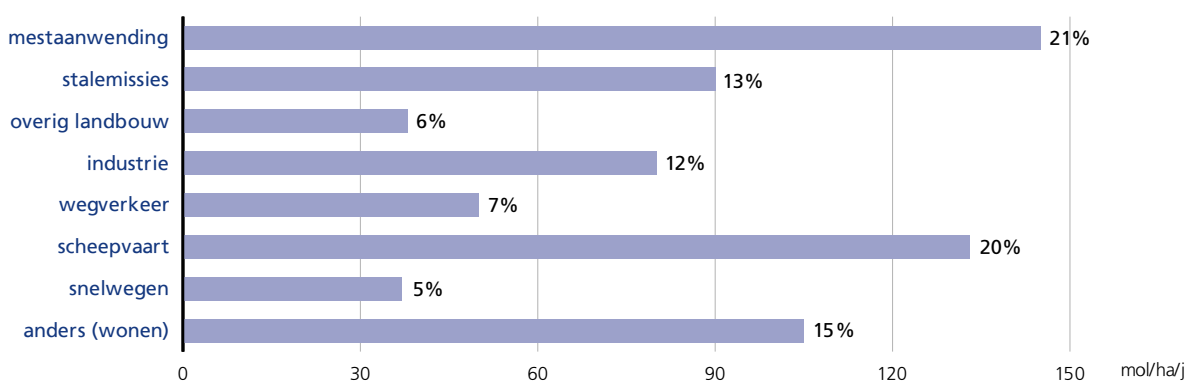
Bijlage 2 – Eerste indruk stikstofbronnen per gebied

(exclusief buitenlands aandeel)

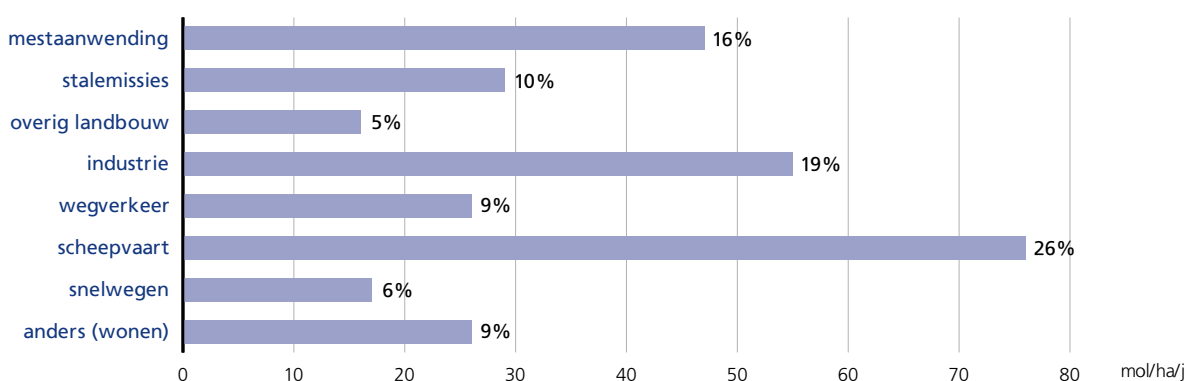
Depositie Westduinpark & Wapendal

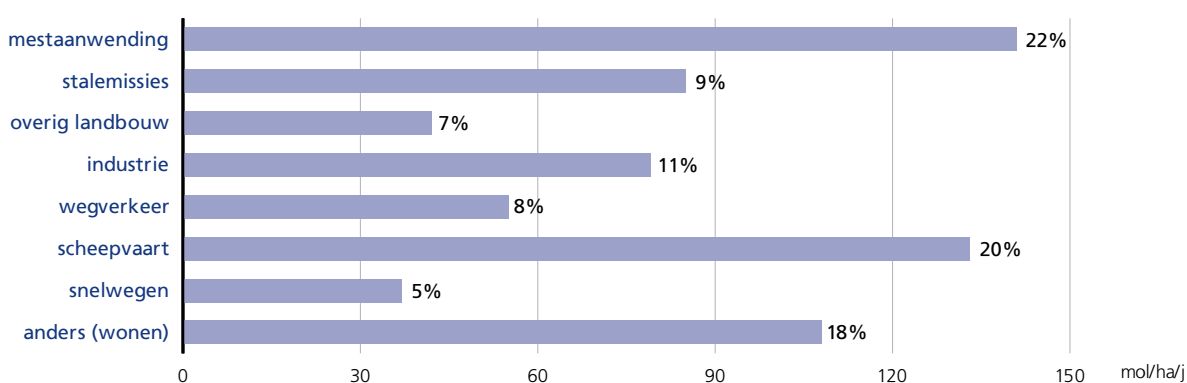
Depositie Voornes Duin

Depositie Voordelta

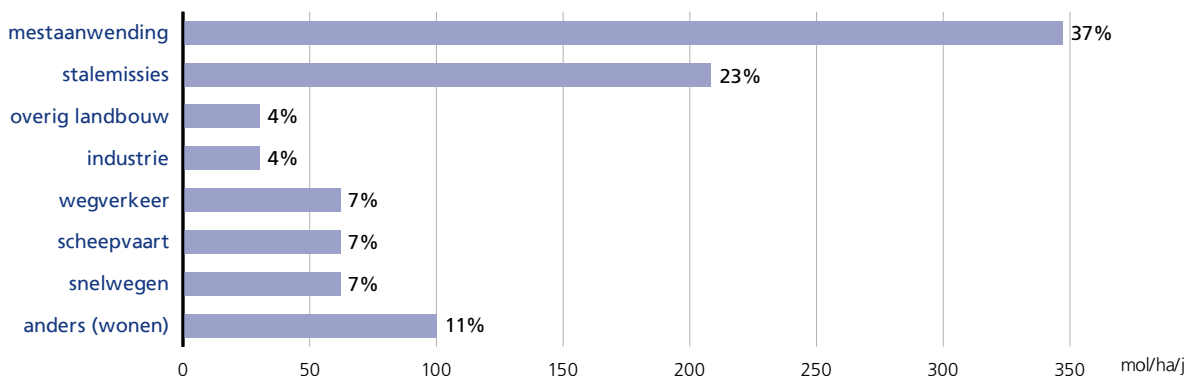

Depositie Solleveld & Kapittelduinen

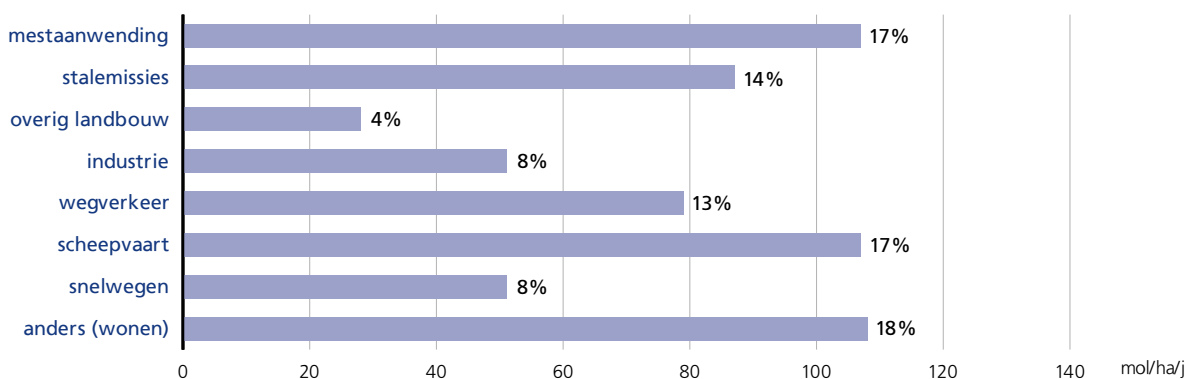

Bijlage 2 – Vervolg

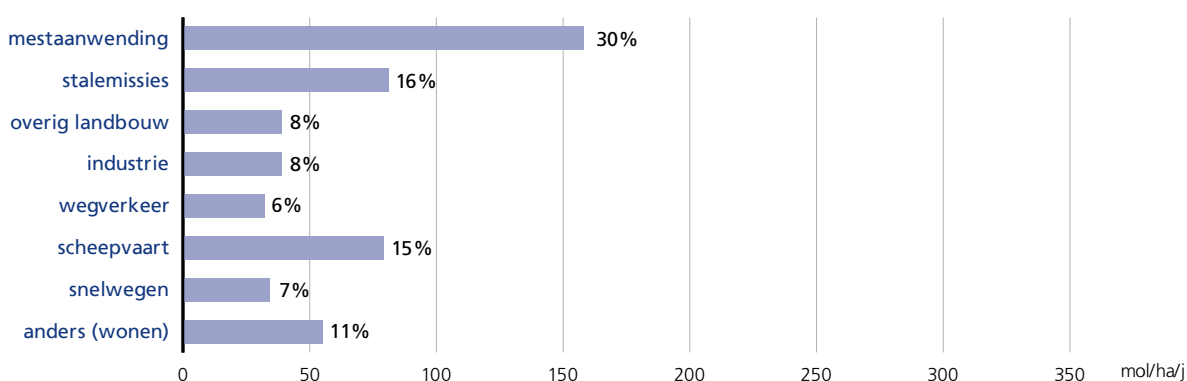
Depositie Nieuwkoopse Plassen

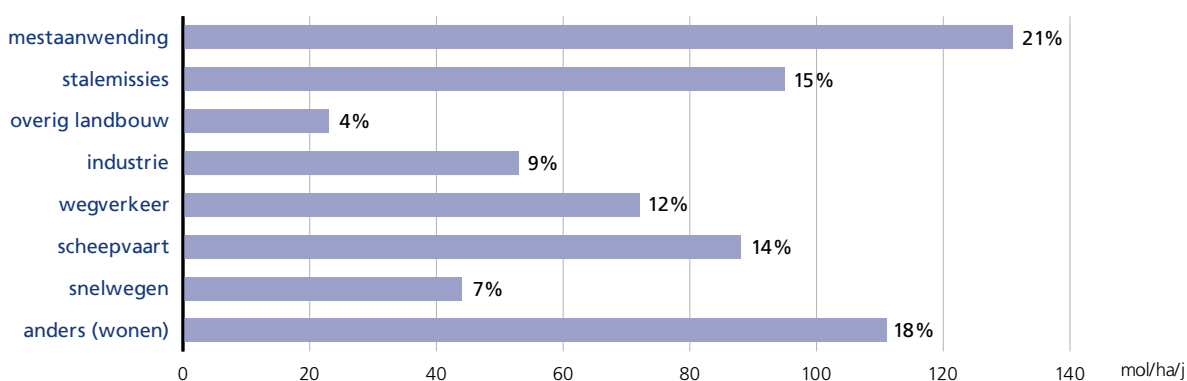
Depositie Meijndel & Berkheide

Depositie Kramer-Volkerak

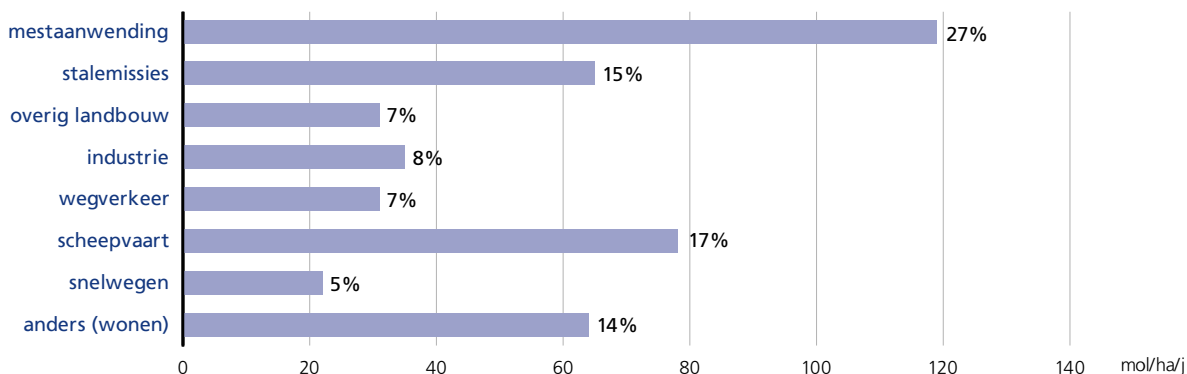

Depositie Kennemerland-Zuid

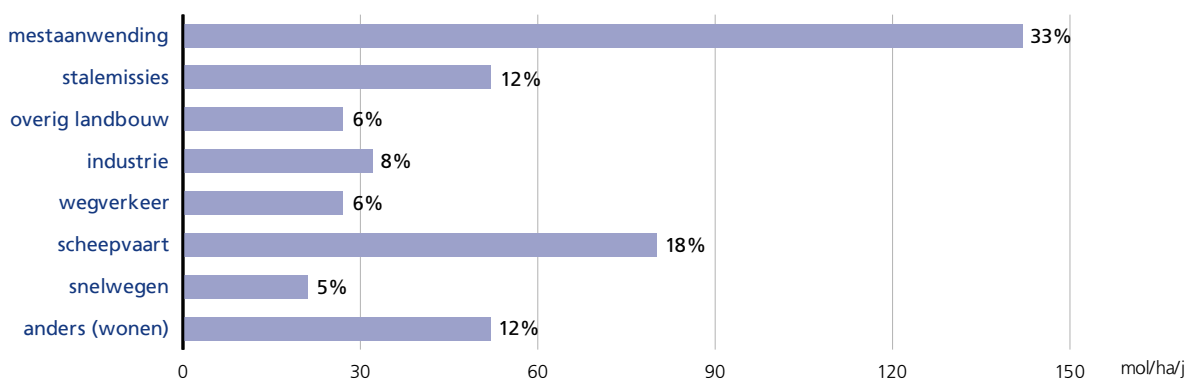

Bijlage 2 – Vervolg

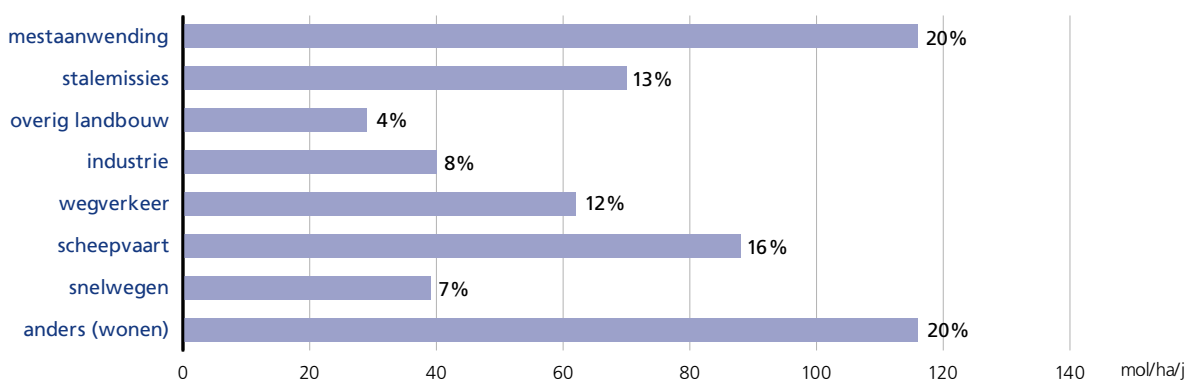
Depositie Grevelingen

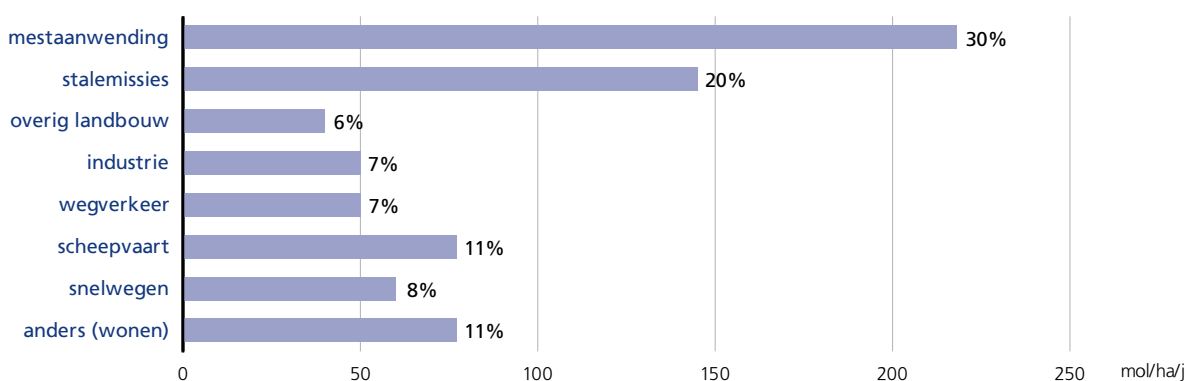
Depositie Duinen Goeree & Kwade Hoek

Depositie Coepelduynen

Depositie Biesbosch

Bijlage 3 – Deelnemers eerste algemene sectortafel

De volgende organisaties hebben deelgenomen aan het overleg op 25 november jl.:

■ Landbouw

- LTO Noord
- Nederlandse Melkveehouders Vakbond
- Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt
- Farmers Defence Force

■ Water

- Dunea
- Waterschappen

■ Natuur

- Natuurmonumenten
- Zuid-Hollands Landschap
- Natuur & Milieufederatie Zuid-Holland
- Staatsbosbeheer

■ Overig

- VNO-NCW West
- Vereniging Zuid-Hollandse Gemeenten
- Bouwend Nederland
- Techniek Nederland
- Transport & Logistiek Nederland
- Havenbedrijf Rotterdam

